

περιβάλλον/πολιτική 01

■ KEIMENA: Τάσος Βαρούνης

«Πετρελαιάδες» και «Πράσινοι»;

Υπάρχει σήμερα σφοδρή αντιπαράθεση και σύγκρουση πόλων και ελίτ εντός του συστήματος, υπάρχει ταυτόχρονα έντονη δυσαρέσκεια και αμφισβήτηση λαών και κοινωνιών για το τι μέλλει γενέσθαι. Στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται καθόλου για δυο διαφορετικά, ξεκομμένα ζητήματα και αυτό δημιουργεί δυσκολία σε εκτιμήσεις και στάσεις. Όχι μονάχα γιατί στις έγνοιες του «συστήματος» εμπεριέχονται η διαχείριση των ανθρώπων και τα καθησυχαστικά ρεύματα αλλά και γιατί η υπερίσχυση του ενός ή του άλλου πόλου άλλοτε προϋποθέτει, άλλοτε προτρέπει σε ενεργητική στάση κοινωνίες και πληθυσμούς. Από την Αραβική Άνοιξη και το Brexit μέχρι τον Τραμπ και το Μακεδονικό, θα συναντήσουμε καθαρά αυτή τη διαπλοκή. Πού κολλάνε όλα αυτά; Στο ότι η κλιματική αλλαγή, το οικολογικό ζήτημα εν γενεί, μπορούν στην ιδιαιτερότητά τους να εξεταστούν υπό αυτό το πρίσμα. Έτσι όμως, οι σκέτες έννοιες «καπιταλισμός», «κέρδη», «ανθρωπότητα», «κόσμος», «κοινωνία», «κίνημα» δεν αρκούν. Όπως δεν αρκούν μονάχα οι λέξεις «επιστήμη», «παραγωγή», «ανάπτυξη». Χρειαζόμαστε πολύ περισσότερους προσδιορισμούς αλλά και κάτι ακόμα: Να δούμε το πώς η Πολιτική –τέτοια ή αλλιώς– υπάρχει και συναρθρώνεται με όλα αυτά, τα νοηματοδοτεί, τα θέτει σε ράγες, χωράει όχι μόνο τις εκφρασμένες ευαισθησίες αλλά και την οργή, εντέλει κυβερνά τις ζωές μας. Στην κοινωνία μας γενικώς, αλλά σίγουρα και στις πατρίδες μας. Κι αυτό είναι που λείπει τόσο στα αναθέματα όσο και στα «ζήτω» για την μικρή Γκρέτα.

Έτσι, δεν είναι λεπτομέρεια από τη μια οι χαιρετούρες με τον Ομπάμα και από την άλλη το προβαλλόμενο ξύνισμά της προς τον Τραμπ. Κι αν

Όταν τα ζητήματα του περιβάλλοντος μετατρέπονται σε επιχειρηματικό κλάδο, αυτονομούνται και διευθετούνται αναλόγως, η ματιά των πραγματικών αναγκών του πλανήτη και των κατοίκων του έρχεται σε δεύτερη μοίρα

υπάρχουν πραγματικές συγκρούσεις μεταξύ «πετρελαιάδων» και «πράσινων», ανάμεσα σε όσους στηρίζουν και όσους σνομπάρουν τις διεθνείς συμφωνίες, σε «γκλομπαλιστές» και «λαϊκιστές», δεν είναι αυτές αιτία για να διακρίνουμε ελπίδα σε κανένα από τα στρατόπεδα. Επειδή ζούμε στην εποχή της γεωπολιτικής είναι σίγουρο ότι αυτές οι αντιθέσεις και οι στρατηγικές θα γίνονται εργαλεία και μοχλοί μεγαλοκρατικών σχεδιασμών και αναδιατάξεων. Οι νόμοι της αγοράς, οι εμπορικές διαμάχες, το κυνήγι του κέρδους δεν λειτουργούν στο κενό. Αν παλιότερα η Αφρική έγινε η χωματερή των προηγμένων χωρών και η αγοραπωλησία ρύπων έφτιαξε το δικό της Χρηματιστήριο, σήμερα προστίθενται πολλά ακόμα επίδικα: Εξορύξεις, ενεργειακοί δρόμοι, σιγματοπισμός χωρών κ.ά.

Τίποτα δεν απαγορεύει στο κεφάλαιο, περιστασιακά και υπό συνθήκες, να αναπτύσσει και φιλικές στο περιβάλλον πολιτικές. Σίγουρα πάντως, το σχέδιο για «πράσινη ανάπτυξη» δεν είναι... τα καλαμάκια από μακαρόνια – κι εδώ οφείλουμε να σκεφτούμε με πιο πλούσιο τρόπο το χαρακτήρα και τη λειτουργία της οικολογικής ευαισθησίας σήμερα. Παίζονται τόσα με τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, την περιβόητη αειφορία, τους ρύπους και το εμπόριο τους κ.ο.κ. για να αγνοηθούν. Όταν τα ζητήματα του περιβάλλοντος μετατρέπονται σε επιχειρηματικό κλάδο, αυτονομούνται και διευθετούνται αναλόγως, η ματιά των πραγματικών αναγκών του πλανήτη και των κατοίκων

του έρχεται σε δεύτερη μοίρα. Έτσι, η ανάδειξη του λεγόμενου «περιβαλλοντικού ξεπλύματος», η προσπάθεια του κεφαλαίου να κυριαρχήσει στον οικολογικό λόγο, δεν μας προτρέπουν απλά σε κάποιες προφυλάξεις, αλλά σε μια εκ των ων ουκ άνευ, δομική εναντίωση.

Εκτός αν ο «πράσινος καπιταλισμός» είναι όντως μια κάποια λύση που μια αυστηρή επιστήμη προστάζει επί ποινή αφανισμού του πλανήτη, πιθανά χωρίς πολλή δημοκρατία και υπό την αρμοδιότητα των παγκόσμιων ηγεσιών. Γιατί αν το ζήτημα αποκτά σήμερα πλανητικές διαστάσεις (πράγμα πολύ διαφορετικό από το «όλοι μαζί κινδυνεύουμε»), δεν σημαίνει αυτό ότι η διεθνής κινητοποίηση αφορά αποκλειστικά την επίσημη συνεννόηση και τις συμφωνίες. Υπάρχουν προβλήματα που καμιά χώρα μόνη της δεν μπορεί να επιλύσει και την ίδια στιγμή τα πραγματικά αποτελέσματα και οι αποφάσεις αυτών των συνδιασκέψεων είναι ενδεικτικά φτωχά. Παρομοίως, η απουσία από την κυρίαρχη φιλοπεριβαλλοντική ατζέντα πολλών θεματικών και η επικέντρωση στην κλιματική αλλαγή οφείλει να μας προβληματίσει.

Όχι μόνο γι' αυτά που ακόμα και τα σχολικά βιβλία περί Οικολογίας αναφέρουν αλλά και για πλευρές οργανικά δεμένες με τον χαρακτήρα μιας ανάπτυξης άναρχης και αρπακτικής: Πυρηνικά, πολεοποίηση, πόλεμος, βιοποικιλότητα και πολλά ακόμα. Τι λέει και κυρίως τι κάνει το «πράσινο στρατόπεδο» για όλα αυτά;

Το «πλαίσιο Γκρέτα»

Το πρόβλημα δεν είναι αν το «πλαίσιο Γκρέτα» δεν προτρέπει σε «ανατροπή του καπιταλισμού». Γιατί ακόμα και συνθήματα τύπου «Να αλλάξουμε το σύστημα και όχι το κλίμα» μπορούν άνετα να διατυπωθούν κι από πολύ συστημικούς κύκλους, σε ανταπόκριση ή για δημιουργία παλμού και κλίματος. Ο Μακρόν ήταν άλλωστε πολύ «επαναστατικός», προσυπογράφοντάς το από το βήμα της συνόδου του ΟΗΕ. Αν βέβαια αυτό είναι ένα σύνθημα εκατομμυρίων ανθρώπων, είναι πολύ διαφορετικό από το να γράφεται απλά σε μια προκήρυξη. Αυτό που σήμερα κρίνεται είναι η δυνατότητα να δοθούν σημαντικές μάχες που να θέτουν όρια στην καταστροφή της ζωής στον πλανήτη. Να υπάρξουν ρωγμές που να εξαναγκάζουν τους παίκτες –πολυεθνικές, κράτη, ενώσεις κ.λπ.– να κινηθούν διαφορετικά. Μα και μέσα σε όλα αυτά, να εκτιμηθεί ξανά και ξανά ο χαρακτήρας της σχέσης Ανθρώπου-Φύσης, αφού εδώ παράγονται και συγκρούονται ιδέες, φαντασιακά και στάσεις για το χαρακτήρα ανατροπών και μεταβάσεων. Η συζήτηση είναι μεγάλη, στρατηγική και οφείλει να φτάσει σε βάθος. Αν η παγκόσμια κινητοποίηση του τελευταίου διαστήματος δεθεί με αυτές τις ανάγκες, πολλά μπορούν να προχωρήσουν, αφήνοντας στην άκρη το στερεότυπο ότι ο αντικαπιταλισμός είναι η σωστή και ολοκληρωμένη πλατφόρμα. Όμως εν μέσω αυτών δεν βοηθά ούτε η αθωότητα, ούτε η αφέλεια. Πολύ περισσότερο μια αυτολογοκρισία στη βάση «κάτω τα χέρια από το κοριτσάκι με το Άσπεργκερ». Ή μια *comme il faut* υπεράσπιση των νέων γενικώς – στην πράξη ένας άλλος τρόπος κανονικότητας νοουθεσίας. Αν τη Γκρέτα την πολεμούν οι πολυεθνικές, ας στηρίξουμε στο πρόσωπό της την εναντίωσή μας. Αν η εικόνα και ο λόγος της βοηθούν εκατομμύρια ανθρώπους να κινητοποιηθούν με τον τρόπο τους, ας είμαστε εκεί. Αν η αποφασιστικότητά της γίνει κομμάτι της μεγάλης οικογένειας Ομπάμα και Σία, ας την εγκαταλείψουμε μαζί με όσους περισσότερους γίνεται. Το δυνάμει κίνημα ούτε υπάρχει έτοιμο στα κεφάλια μας, ούτε όμως θα προχωρήσει δίχως αιχμές, κρίσεις και διακρίσεις. Και κάτι τελευταίο: Ακόμα μια φορά η συζήτηση περί Γκρέτας έγινε με σκιαμαχίες, καρικατούρες, τσουβαλιάσματα και εντυπωσιασμούς. Πρόβλημα.

«Να αλλάξουμε το σύστημα και όχι το κλίμα», τάδε έφη ο Ε. Μακρόν από το βήμα του ΟΗΕ. Δουλίτσα να γίνεται...